

с.6]. Только таким образом "реальность высшего порядка" вступает в свои права и превращает "среду" в произведение искусства, а зрителя в творца. Вероятно, только такой путь ведет к духовности и гуманности архитектуры. О непреходящей актуальности этих качеств писал Л.Кан: "Как архитектор, я должен удовлетворить свои потребности в знании трех родов: узкопрофессиональную – в знании средств и возможностей строительства; необходимо знать другие искусства и *третью, главную, - знание духовного смысла архитектуры*" [8, с. 523-525].

1. UIA Berlin 2002. XXI World Congress of Architecture. – S. 7.
2. Гессе Г. Степной волк // Г.Гессе. Собр. соч. в 8 т.: Пер. с нем. Т.3. – М.: АО Изд. Группа "Прогресс-Литера". – Харьков: Фолио, 1994. – С. 223-400.
3. Рузавин Г.И. Методология научного исследования. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 1999. – 317 с.
4. Бахтин М.М. Эстетика словесного творчества. – М. Искусство, 1979. – С. 346.
5. Мардер А. Архитектура художня // Архитектура. Короткий словник-довідник. – К.: Будівельник, 1995. – С. 29.
6. Манн Т. Собр. соч. Т.9. – М., 1960. – 686 с.
7. Линч К. Совершенная форма в градостроительстве. – М.: Стройиздат, 1986. – 264 с.
8. Лосев А.Ф. История античной эстетики. Аристотель и поздняя классика. – М.: АСТ; Харьков: Фолио, 2000. – 880 с.
9. Мастера архитектуры об архитектуре. – М.: Искусство, 1972. – 598 с.
10. Аверинцев С.С. К уяснению смысла надписи над конхой центральной апсиды Софии Киевской // София – Логос. Словник. – К.: Дух і літера, 1999. – С. 214-243.
11. Шубович С.А. Архитектурная композиция в свете мифопоэтики. – Харьков: РИП "Оригинал", 1999. – 637 с.
12. Хюбнер К. Истина мифа. Пер. с нем. – М.: Республика, 1996. – 448 с.

Получено 28.08.2001

УДК 711.581(477.74-21)

О.С.СЛЕПЦОВ, д-р архіт., Р.Б.ЧЕРНИШ

Київський національний університет будівництва і архітектури

ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО УДОСКОНАЛЕННЯ ЖИТЛОВОЇ ЗАБУДОВИ ДРУГОГО ЕТАПУ ІНДУСТРІАЛІЗАЦІЇ (1960 – 1970 рр.)

Пропонуються можливі варіанти реконструкції житлової забудови періоду 60-70-х років.

Удосконалення планувальних прийомів житлової забудови, поліпшення її функціональних якостей і виразності, а також розробка нових типів житлових будинків і реконструкція існуючих вимагають проведення ретельного аналізу їх проектування, будівництва та експлуатації.

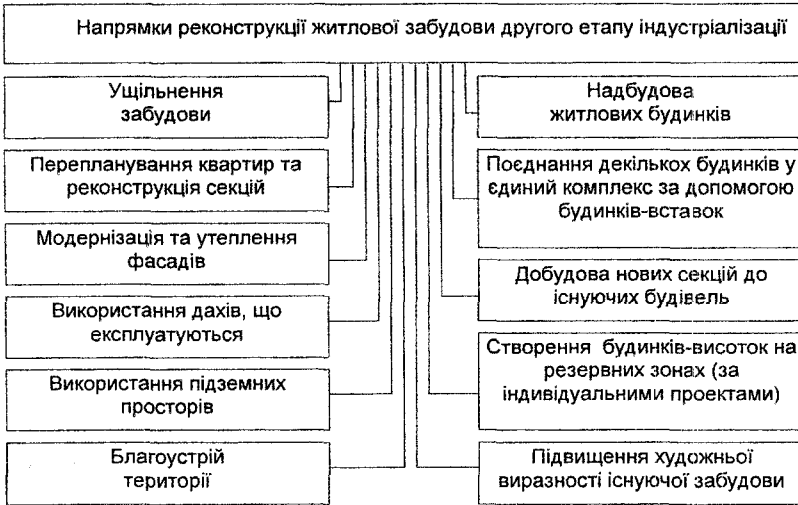
Сьогодні суспільство перебудовує свою спадщину або включає її в нові містобудівні рішення. Спорудження нових житлових комплексів необхідно супроводжувати зусиллями з реконструкції існуючої житлової забудови, що сприятиме створенню більш комфортного середовища проживання.

Розвиток індустріальної бази в Україні за останні 50 років з метою кращої систематизації умовно розбитий на п'ять етапів [1].

Ми тут розглядаємо особливості другого етапу індустріалізації житла (друга половина 60-х – середина 70-х років). Найважливішим у цей період вважалося забезпечення населення перш за все великою кількістю більш покращеного у порівнянні з попередніми серіями житла. Розроблялися будинки з поліпшеними характеристиками квартир. Але квартири у будинках цього періоду мали й суттєві вади, такі як суміжні кімнати, дуже маленькі кухні, вузькі коридори, недостатньо вдале взаєморозташування приміщень. У більш пізніх розробках ці вади намагались враховувати й частково ліквідувати. Проте це не вдалося повною мірою. Крім того, обмежена номенклатура конструктивних елементів не дала можливості створювати достатню варіабельність архітектурно-планувальних рішень. Одноманітність є одним з головних недоліків забудови цього періоду.

Прикладами модернізації і підвищення якості вказаної забудови в сучасній містобудівній практиці можуть бути спроби її раціонального ущільнення і більш вдале використання площ за рахунок поєднання в будинках житлових і суспільних функцій, прибудова підприємств обслуговування. Крім вирішення утилітарних задач, це підвищує різноманітність композиційних рішень житлових корпусів і комфорт проживання. Заслуговує на увагу московський досвід модернізації будинків і їхньої надбудови за рахунок застосування нових конструктивних рішень. Щодо благоустрою території цікавим є експериментальний проект реконструкції деяких кварталів Санкт-Петербурга. Він передбачає перекриття транспортного руху на декількох вулицях і перетворення їх у впорядковані бульвари. Корисний також досвід Німеччини, де в основу поліпшення житлового середовища покладено принципи "екологічного будівництва", складовою частиною якого є "санація" – упорядкування всіх типів забудови, "вегетація" – озеленення території, а також "натуралізація" – благоустрій внутрішніх просторів дворів екологічно безпечними природними матеріалами (камінь, дерево і т. ін.) [2].

Основні напрямки, за якими, на нашу думку, слід впроваджувати комплексну реконструкцію житла розглядуваного періоду, подані такою схемою:

Мікрорайони, що склалися у період другого етапу індустріалізації житла, треба зробити більш затишними, з власним "мікрокліматом". Це можливо за рахунок раціонального ущільнення забудови, що допоможе також вирішити проблеми недостачі житла і території. Нові об'ємно-просторові рішення дозволять сформувавши на їхній основі як односекційні висотні будинки, дво-, трисекційні будинки-вставки, так і лінійні структури з вільною конфігурацією планів, а також квартальні структури із системою напівзамкнених і замкнених дворів.

Ліквідувати або звести до мінімуму недоліки квартир у будинках цього періоду можна за допомогою: об'єднання в одну двох і більше квартир з метою створення житла більш високої якості, об'єднання малометражних кухонь з кімнатами для одержання більш просторих кухонь-їдалень та використання перегородок, що трансформуються.

Важливу роль у реконструкції житлових будинків також відіграє утеплення їх зовнішніх стін за допомогою сучасних навісних вентиляційних конструкцій. Такі системи мають важливі переваги. У першу чергу до них можна віднести високу технологічність і швидке проведення робіт у будь-яку пору року. Ці системи не потребують спеціального догляду, вони надійні й довговічні. Особливо доцільно їх використання там, де додатковий захист потрібний на великих площах фасадів. Слід також зауважити, що при реконструкції панельних будівель їх застосування вирішує дуже поширену проблему протікання стиків і швів між елементами конструкцій. Завдяки можливості вибору

матеріалів, типів та елементів оздоблення такі фасадні системи можна вважати не тільки корисними, а й естетично привабливими [3].

Збагатити загальний силует забудови можна за рахунок експлуатації дахів. Цього можна досягти шляхом створення на них мансардних житлових поверхів або приміщень громадського призначення, а також використання їх як озелениених зон відпочинку.

Значно покращить мікроклімат на територіях житлових комплексів цього періоду використання підземних просторів біля будинків під гаражі та автостоянки. Одночасно можна буде позбутися непривабливих стихійних гаражних будівель і використати звільнені території більш раціонально.

У процесі реконструкції пропонується добудувувати нові секції до торців існуючих будинків або до їх вертикальних комунікаційних вузлів. За рахунок цього стане можливим ущільнення забудови там, де неможливо розташувати відокремлені будівлі за браком необхідних площ, з'явиться можливість створення дворів, житлова забудова стане більш затишною. Крім того, добудова нових секцій до існуючих корпусів потребує вкладання значно менших коштів у порівнянні із спорудженням окремо розташованих нових будівель.

Під час реконструкції забудови доцільно також використовувати існуючі резервні зони для будівель-висоток, зводити спеціальні шумозахисні житлові будинки поблизу магістралей, заповнювати при необхідності проміжки та зони, що не використовуються, будинками малої поверховості. До переваг забудови територій мікрорайонів у процесі реконструкції будинками малої поверховості можна віднести можливість більш щільного і гнучкого розміщення корпусів, більшу різноманітність планувальних рішень, збереження прийняттого рівня інсоляції, відносно дешевизну будівництва завдяки відсутності ліфтів. Включення цих утворень у територію, що підлягає реконструкції, призводить до збагачення пластики забудови – житлові будинки отримують індивідуальний архітектурний вигляд, який краще відповідає сучасним вимогам.

Наведені вище пропозиції щодо удосконалення житлової забудови другого етапу індустріалізації дозволять не тільки модернізувати існуючий житловий фонд, підвищити його якість, зробити більш різноманітною, але й позитивно вплинути на формування перспективних житлових комплексів.

1. Слєпцов О.С. Уточнення етапів і тенденцій розвитку індустріалізації будівництва в Україні // Коммунальное хозяйство городов: Науч.-техн. сб. Вып.16. – К.: Техніка, 1998. – С. 3-7.

2. Панченко Т. Экологическое строительство или визит из Киева в Берлин // А.С.С.

– 1999. – №4. – С.18-19.

З.Кащенко Т. Железняк В. Фасадные системы // А.С.С. – 2001. – №2. – С.78-81.

Отримано 28.08.2001

УДК 712.1; 796.5(4/9)

А.В.ЩЕРЕМЕТ

Крымская академия природоохранного и курортного строительства, г.Симферополь

ЛАНДШАФТ И ЗДРАВНИЦЫ ЮЖНОГО БЕРЕГА КРЫМА

Приведены исторические и современные примеры организации комплексов для отдыха. Установлены некоторые взаимосвязи композиции здравниц и природных ландшафтов, показаны их эволюционные преобразования, связанные с изменениями архитектурно-планировочных решений здравниц.

Южнобережье к началу 19 в. представляло собой заброшенные и пустынные территории. Достоинства этих мест первым обследовал Дюк де Ришелье, который оценил их выше французской Ривьеры. Он приобрел для себя участок в Гурзуфе. По его совету стал скупать земли в районе Алупки граф М.С.Воронцов. Их примеру последовали представители богатых аристократических династий [1]. Сегодня Южный берег Крыма – самый обустроенный курортный район Крыма. Он представляет собой череду естественных гаваней, охваченных огромными подковами амфитеатров и склонов горной гряды, которые, в свою очередь, изрезаны руслами горных рек, разделяющих возвышенности водоразделов. Но в начале 19 в., чтобы превратить эти прибрежные территории в сельскохозяйственные угодья, начать строительство усадеб и дворцов, нужны были рабочие руки. Для этих целей здесь оставляли солдат армии Кутузова, наделяя их участками земли. Из центральных районов России и Украины завозили крестьян и мастеровых. Селились эти люди вдоль береговой полосы моря и по руслам рек. Стихийно формировалась планировочная структура, при которой трассировка магистралей определялась береговой линией моря и руслами текущих с гор рек. Для знати экзотика была приоритетной, о чем свидетельствуют отзывы современников о доме Ришелье в Гурзуфе: "Дом, построенный герцогом, – это настоящий воздушный дворец, ибо весь состоит из лестниц и галерей, кроме двух или трех маленьких комнат, выделенных в середине здания. Видно, что владелец искал только воздуха и видов..." [1]. Из таких зданий открывается широкая панорама прилегающих пространств, но и сами эти здания являются доминантами в пространственной структуре города и формируют стабильный каркас, которым закрепляются менее значимые типологические характеристики городской системы [2]. В Ялте к та-